

УДК 821.161.2-1.02

МАЛІЦЬКА Анна – аспірант кафедри української літератури та компаративістики, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Французький бульвар 24/26, Одеса, 65058, Україна (annaitilnen@gmail.com)

ORCID: 0000-0002-2765-3154

DOI <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.52.5>

Бібліографічний опис статті: Маліцька, А. (2022). Мілітарний герой у рецепції поетів «Працької школи». *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 52, 38–44, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.52.5>*

МІЛІТАРНИЙ ГЕРОЙ У РЕЦЕПЦІЇ ПОЕТІВ «ПРАЗЬКОЇ ШКОЛИ»

Анотація. У статті досліджено образ мілітарного героя в поетичній творчості митців «Працької школи» на матеріалі творів з антології «Стиллет і стилос. Українська мілітарна поезія». Мета роботи – характеристика причин з'яви образу мілітарного героя й класифікація його основних рис. Відповідно до поставленої мети у статті розглянуто дискусійні погляди вітчизняних літературознавців (Д. Донцов, М. Ільницький, В. Просалова та ін.) на феномен цілісності «пражан» як групи. Доведено, що, попри радикальне заперечення цього феномену деякими науковцями, можна кваліфікувати звернення до образу мілітарного героя як точку перетину для представників угруповання. У наведених поезіях висвітлено й проаналізовано коло основних проблем, унаочнених через художнє посередництво цього образу. Уперше здійснено типологію рис образу мілітарного героя в поетичному доробку «Працької школи» на основі концепції Ю. Шевельова про новий тип людини у повоєнній літературі. Вияв образу простежено крізь призму концепції «пасивного страждання» В. Б. Єйтса, що характеризує літературну критику поезії міжвоєнного періоду. Доведено, що найчастотнішою рисою образу мілітарного героя є риса воїновника, через яку трансльовано проблематику героїзації бою й апологетизації війни. Вона може бути поєднана з рисами аристократа й державника, де аристократизм тяжіє до ознак лицарства і є дотичним до проблем національної пам'яті та історичного досвіду. Аналіз творів засвідчує, що мілітарний герой органічно виростає на тлі особистого досвіду «пражан». Через нього постульовано життєствердний пафос війни, а також прийняття страждань і смерті. Отже, таке втілення докорінно суперечить європейській концепції «пасивного страждання», на якій постає антивоєнна за своєю суттю європейська лірика міжвоєнного періоду.

Ключові слова: мілітарний герой, «Працька школа», образ, «пасивне страждання», типологія.

MALITSKA Anna – graduate student, the Department of Ukrainian Literature and Comparative Studies, Odesa I. I. Mechnikov National University, Fransuzskii bulvar, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine (annaitilnen@gmail.com)

ORCID: 0000-0002-2765-3154

DOI <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.52.5>

To cite this article: Malitska, A. (2022). Military hero in the perception of the poets of «The Prague group of Ukrainian nationalist writers». *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 52, 38–44. doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.52.5> [in Ukrainian].*

THE MILITARY HERO IN THE PERCEPTION OF THE POETS OF «THE PRAGUE GROUP OF UKRAINIAN NATIONALIST WRITERS»

Summary. *The article is dedicated to the study of the image of a military hero in the poetic works of the artists of «The Prague Group of Ukrainian Nationalist Writers», based on the poetic works from «Stylet and stylus. Ukrainian Military Poetry» anthology. The aim of the article is the characterization of the reasons for the existence of the image of a military hero and the classification of its main features. According to the aim, the discussions of Ukrainian literary scholars (D. Dontsov, M. Plynitsky, V. Prosalova and others) around the phenomenon of the unity of «The Prague Group» are studied. It is proved that, despite the fact that some scholars reject the existence of this phenomenon, we are able to qualify the addressing to the image of a military hero as an intersection point for the representatives of this group. In the mentioned poetic works the range of the main problems that becomes apparent through the artistic mediation of this image, is emphasised and analysed. For the first time an attempt is made to create the typology of the features of the image of a military hero in the poetic works of «The Prague Group», based on the concept of Yu. Shevelyov about the new type of a human that appears in the after-war literature. The manifestation of the character through the concept of «passive suffering» by W. B. Yeats, that was prominent in the literary criticism of the poetry of the inter-war period, is analysed. It is proved that the most frequent feature of the image of a military character is the feature of the warrior, through which the problem of the glorification of the battle and the apology of war is translated. It can be combined with the features of the aristocrat and the statesman, where the aristocracy is close to the feature of knighthood and related to the problems of the national remembrance and the historical experience. The analysis of the poetic works states that the image of a military hero grows naturally from the personal experience of «The Prague Group» representatives. By means of it, the life-affirming pathos of the war, as well as the acceptance of suffering and death are manifested. So this embodiment of the image goes against the concept of the «passive suffering» by W. B. Yeats, on which the anti-war European poetry of the interwar period appears.*

Key words: *a military character, “The Prague Group of Ukrainian Writers”, image, the «passive suffering», the range of problems.*

Постановка проблеми. Через повномасштабну фазу російсько-української війни в сучасній літературі спостерігаємо сплеск розвитку мілітарної лірики, а відтак і посилення інтересу до її літературознавчого дослідження. У центрі образно-символічної системи таких поезій постає тип героя, натхненний, на нашу думку, образом мілітарного героя, що склався в літературі протягом ХХ століття, а сьогодні набуває нових рис, властивих художньому мисленню саме ХХІ століття. Отже, актуальність статті зумовлена необхідністю глибокого й усебічного осмислення цього образу в поезії, зокрема в поезії міжвоєнного періоду.

Фактичним матеріалом дослідження послуговували поезії митців «Празької школи» (Є. Маланюка, Л. Мосендза, О. Ольжича, О. Теліги та ін.), уміщені в першій українській антології мілітарної лірики «Стилет і стилос». Їх вибір вмотивовуємо тим, що українська література в еміграції не була заангажованою чи заідеологізованою, на відміну від материкової. Літературознавиця І. Захарчук (2008)

називає літературу в еміграції «альтернативною колоніальною» і вважає, що вона демонструє «деконструкцію імперського міфу» (с. 14). На наш погляд, доречно розглядати «Празьку школу» саме під таким кутом зору. А відтак і припустити, що висвітлений її представниками образ героя естетично й ідейно найбільш наближений до образу, формованого в українській мілітарній поезії від 2014 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми кристалізування мілітарного героя в українській літературі в період між двома світовими війнами аналізували сучасники «пражан» (Ю. Шевельов), а також ті, кого в літературознавстві уналежнили до цієї групи (Л. Мосендз, Д. Донцов). Програмною в сучасних розвідках є праця М. Ільницького «Від “Молодої Музи” до “Празької школи”», у якій подано глибокий панорамний погляд на феномен «пражан» та пошук спільних мотивів і стилістики їхньої творчості, що дає підстави говорити про певну цілісність цієї групи. Пріоритетними шляхами дослідження

на сьогодні є інтертекстуальні зв'язки, рівні символіки творів (В. Просалова, Т. Рязанцева). Методологічно важливою для нашої розвідки є праця І. Захарчук, присвячена проблематиці мілітарного тексту в соцреалістичній літературі. У статті фокусуємо увагу на колі проблем, увиразнених у змісті художнього твору саме завдяки образу мілітарного героя. Узявши за основу критичні погляди Ю. Шевельова щодо цього образу, окреслимо типологію його основних рис. Важливим видається аналіз проблеми в компаративному аспекті крізь призму концепції «пасивного страждання», заявленої ірландським поетом і критиком В. Б. Єйтсом.

Мета дослідження – схарактеризувати причини з'яви образу мілітарного героя в поетичній творчості представників «Празької школи» та класифікувати його основні риси. Це зумовлює виконання таких завдань:

- дослідити рецепцію нового типу героя у творчості представників «Празької школи»;
- вивчити причини посилення інтересу до творення мілітарних образів у поезії «пражан»;
- здійснити типологію рис образу мілітарного героя з опорою на концепцію Ю. Шевельова;
- простежити зв'язок образу мілітарного героя з колом проблем, порушених у творах.

Виклад основного матеріалу. У сучасному літературознавстві твердження щодо усвідомлення «Празької школи» як цілісного угруповання є дискусійним. Зокрема, радикально заперечують її як групу в емігрантській літературі: «Вигадано неіснуючу насправді «Празьку школу» в літературі (творчість Є. Маланюка, Ю. Липи, Л. Мосендза, Ю. Дарагана, О. Ольжича та ін.) і відокремлено її від історії журналів «ЛНВ» і «Вістник» за редакцією Д. Донцова» (Баган, 2020). Так пояснено небажання літературознавців другої половини ХХ століття корелювати постаті цих митців із діяльністю Д. Донцова та з його націоналістичними постулатами. В. Просалова (2004) звертає увагу на полеміку, розгорнуту на сторінках журналів «Ми» та «Вістник» (редактором якого був сам Д. Донцов) на ґрунті протистояння «ідеологічної визначеності, підпорядкованості національно-патріотичній доктрині» та «необхідності творення

справжніх мистецьких цінностей, а не ідеологічних схем» (с. 10).

Натомість нам імпонує більш поміркована думка М. Ільницького (1995), який, вивчаючи погляди сучасників «пражан» на цей концепт, цитує Ю. Шевельова: «Не стилістика, отже, об'єднує «пражан» у цілість – спільного треба шукати в рисах світогляду, віри, ідеології. Спільним була віра в існування окремих української «національної духовності» (с. 198) та акцентує на виокремлених цим останнім рисах нового типу героя у їхній творчості – «сильної, «невгнутої» людини, аристократа, державника, вояка, лицаря, архітекта недосяжно високих надщоденних вей, майстра двосічного меча» (цит. за Ільницький, 1995, с. 198). З позицій цієї концепції й на матеріалі конкретних творів Ю. Дарагана, О. Ольжича, Є. Маланюка, Л. Мосендза, О. Теліги здійснюватимемо типологію рис мілітарного героя. Припускаємо, що образ мілітарного героя справді може бути спільним для багатьох «пражан».

Беззаперечним є вплив як історичних факторів (подій Першої світової війни та національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.), так і культурологічних та історіософських концепцій окремих особистостей на становлення мілітарного героя у ліриці митців «Празької школи». Зокрема, головний ідеолог і натхненник «вісниківської квадриги» (групи поетів, уналежнюваних до «Празької школи») Д. Донцов (1958) розмірковує про кризу української літератури та заперечує існування в попередні періоди «героїчних емоцій», які характеризує так: «...уявіть себе під час шаленого лету на коні, або вояком під час атаки: пожадання, жадоба життя, шал упоєння, нестямний порив, погорда небезпеки, насолода ризиком, бажання нездержного лету – ось елементи цих емоцій...» (с. 53). На нашу думку, тут простежуються екзистенційні впливи, втілені у творенні межових ситуацій (між життям і смертю), дослідження людських емоцій у кризові для суспільства моменти (періоди війни). Саме у цей час, на думку Д. Донцова (1958), «на цілім світі йде переоцінка вартостей, коли в напруженім шуканні родяться нові моральні цінності, нові кличі, які мають вивести на новий шлях недужу тілом і душею хвору людськість» (с. 47). Цю переоцінку вба-

часомо насамперед у проблематиці, розгорнутій через посередництво образу мілітарного героя, зокрема в питаннях патріотизму, жертви й жертвовності, страждань і смерті.

Окреслену Ю. Шевельовим рису «сильної невгнутої людини» виявляємо у вірші «Дванадцять літ кривавилась земля...» О. Ольжича. Його ліричних героїв виховала «доба жорстока, як вовчиця» (Стилет і стилос, 2021, с. 10); період війни за незалежність, поразки УНР у національно-визвольній боротьбі, роки вимушеної еміграції. Інтоніційно цю поезію продовжує «Ода до прийдешнього» Є. Маланюка: «Спадкоємці бою, бурі діти!» (Стилет і стилос, 2021, с. 70). О. Теліга постулює образ сильного мілітарного героя імперативом: «*Ти в тінь не йди. Тривай в пекучій грі*» (Стилет і стилос, 2021, с. 146). Цей образ мілітарного героя, на наш погляд, органічно корелює з долею самих представників «Празької школи». В. Просалова (2004) дорівнює їх до воїнів на літературній ниві: «Поезія розцінювалася молодою генерацією як зброя, як засіб омріяного реваншу» (с. 11). У цьому, вважаємо, причина художнього осмислення образу мілітарного героя як «войовника» (за Ю. Шевельовим), відтак – увиразнення проблематики героїзації бою, апологетизації війни. Таким мілітарний герой постає в поезіях О. Ольжича: «*Наш пружний крок тверда земля доріг / Стрічає стогоном покори*» («Долини падають і туляться до ніг...») (Стилет і стилос, 2021, с. 14); «*Досить їх, молодих, здорових, / Що чекають, прагнуть літа, / Що заплатять річками крові / За твої палючі уста*» («Десь ти ходиш, діво невпинна...») (Стилет і стилос, 2021, с. 15), «*За ясні зорі і за тихі води / Твоїх степів, спустошених огнем, / Світи запалим, стопчемо народи!! / О Україно! Слухай, ми ідем!*» («О Україно...») (Стилет і стилос, 2021, с. 24). У поезії О. Теліги «Вечірня пісня» маскулінний образ героя-воїна постає з кута зору жіночого персонажа: «*Тобі ж подарую зброю: / Цілунок гострий як ніж. / Щоб мав ти в залізнім свисті – / Для крику і для мовчань – / Уста рішучі як вистріл, / Тверді як лезо меча*» (Стилет і стилос, 2021, с. 145). Тут у порівняннях спостерігаємо нагромадження мікрообразів зброї, які підсилюють загальний образ героя-войовника.

Погляд Є. Маланюка на героїв подібний до античних уявлень, у яких гармонійно поєднані зовнішня краса та духовна сила. Тож ми схильні розпізнавати в ньому риси войовника й аристократа: «*Бачу їх – високих і русявих, / Зовсім інших, не таких, як ми, – / Пристрастників висоти і слави, / Ненависників тюрми і тьми. / Ось їх стилі руки, ясні лиця, / Голос неблаганний, як наказ, / В гострім зорі зимно-синя криця...*» (Стилет і стилос, 2021, с. 70). На наш погляд, цей аристократизм закорінений в історичному минулому України, звідси – часте звертання до національного досвіду часів Київської Русі, козацтва. Україна в рецепції Є. Маланюка стає сакральним топосом – уособленням нової Еллади: «*Співуча мрія горизонту – / Сліпуча Степова Еллада*» (Стилет і стилос, 2021, с. 69); «*І виросте залізним дубом Рим / З міцного лона Скитської Еллади*» (Стилет і стилос, 2021, с. 63). Відтак у поезіях цього митця постають нерозривними риси «аристократа» й «державника»: «*Внук кремезного чумака, / Січовика блідий праправнук, – / Я закохавсь в гучних віках, / Я волю полюбив державну*» (Стилет і стилос, 2021, с. 54). Проте аристократичність мілітарного героя пояснена не походженням, а духовною силою.

Аристократизм, зумовлений спадкоємністю героїчного минулого України, знаходить художнє втілення в поезії Л. Мосендза «Romana militans»: «*Нащадки воїнів княжих, / Нащадки степових ізгоїв / минають прудкою ходою / минулого віхи хиткі*» (Стилет і стилос, 2021, с. 182). Образ мілітарного героя, викристалізований із художніх утілень минулого, посідає чільне місце також у поезіях Ю. Дарагана: «*В одно – густі червоні трунки, / Та кінь, та руку на стегно!*» (Стилет і стилос, 2021, с. 117). І якщо аристократизм героя Є. Маланюка корелює з мотивами державництва, то в Ю. Дарагана й Л. Мосендза йому близькі риси «лицаря». Так, у поезії «*Ти снівсь колись прапращуру мойому...*» Ю. Дарагана ліричний герой із радістю приймає смерть в ім'я свободи: «*... тому, хто щиро прагне волі, / Тому, хто прагне слави; а відтак / Наповнити життя останнім змістом, / Так, ніби смерть мов щастя віднайшли...*» (Стилет і стилос, 2021, с. 116). У Л. Мосендза той самий мотив свідомого

прийняття страждань і смерті окреслений характерним для лицарства постулатом чесного бою: «*Ми встанем, ми встанем без ліку, / Щоб в чеснім ще вмерти бою!*» (Стиллет і стилос, 2021, с. 183).

Творчість Лесі Українки засвідчила, що риси мілітарного героя-лицаря можуть бути художньо втілені не лише в маскулінних, а й фемінних образах. Цю тенденцію в міжвоєнний період продовжує О. Теліга. У її віршах «Мужчинам», «Вечірня пісня», «Відповідь» першорядним стає образ жінки, яка, зберігаючи традиційні фемінні риси коханої або дружини, виявляє готовність відпустити коханого на війну, рішучість навіть стати до бою поруч із ним: «*Ми ж радістю життя вас напоївши вщерть – / Без металевих слів і без зітхань даремних / По ваших же слідах підемо хоч на смерть!*» (Стиллет і стилос, 2021, с. 143).

Утілення образу мілітарного героя як «архітекта недосяжно високих надщоденних веж», на нашу думку, позначене неоромантичними й екзистенційними впливами. Крім того, доречним вважаємо його співвіднесення з «трагічним оптимізмом», увиразненим в історико-критичному осмисленні «Празької школи» Д. Донцовим. Він підкреслював красу героїки та оптимістичний пафос війни у статті «Трагічні оптимісти»: «Маланюк, Клен, Теліга, Мосендз, Ольжич – і ще один чи двоє – ось ті трагічні оптимісти, які узріли красу в героїці, [...] які певним рухом – відкинули геть від себе те, що досі вважалося красою: «трагізм» без оптимізму – що є безсилим скиглінням, і «оптимізм» без трагізму – що є оманною слабих» (Донцов, 1958, с. 284). Так, образ мілітарного героя в поезіях О. Ольжича часто наділений трагічним оптимізмом, закоріненим в українську ментальність із княжих часів: «*Жити повно, широко і скоро / І урвать, як спів. / Як колись, горіти і п'яніти, / Шоломом п'ючи, / І життя наопашки носити / На однім плечі*» (Стиллет і стилос, 2021, с. 11). Д. Донцов (1958), окреслюючи творчість «пражан», в О. Ольжича акцентував насамперед саме цю тенденцію: «Не протест, що збудився в раба, не пристрасть і гнів, – а «гордовита зухвалість», «тверда мужність» тих, що мрією своєю «до смерти хмільні в край»; що носять в собі «шал непогамованих хотінь»,

яких – бо вірять в своє право – не тривожать «ні сумнів, ні згадки, ні страх». Важно – жити повним життям» (с. 283).

У Є. Маланюка відзначаємо взаємозалежність рис архітекта й державника – поезія «Біографія»: «*Я – кривавих шляхів апостол / В голубі невичірні дні*» (Стиллет і стилос, 2021, с. 50). Вищою метою боротьби для поета стає утвердження української державності, на чому наголошено у «Варязькій баладі»: «... *Коли ж, коли ж знайдеш державну бронзу, / Проклятий край, Елладо степова?!*» (Стиллет і стилос, 2021, с. 59).

Трагічний оптимізм цікаво корелює, на нашу думку, з тенденціями, які охопили європейську лірику повоєнного періоду. Так, у передмові до збірки «Оксфордська книга сучасної поезії: 1892–1935 роки» ірландський поет і критик В. Б. Сйтс назвав причину, через яку не включив до видання творчість декількох знаних на той час постатей «втраченого покоління». І зауважив: «Пасивне страждання – це не тема для поезії. У всіх видатних трагедіях сама трагедія – це радість для того, хто гине, у грецьких трагедіях хор танцював» (Allison, 2006, с. 207). Зарубіжні літературознавці звертаються до цієї сентенції, визнаючи, що в антивоєнній поезії того періоду домінує «пасивна жертва», а не «активний герой» (Allison, 2006, с. 209). Британський літературознавець Б. Бергонзі (2010) пояснює, що в європейській літературі того часу побутувала думка про те, що «хорошою воєнної поезією є, у певному розумінні, протестна чи антивоєнна поезія» (с. 11). Чимало митців створювали зразки патріотичної мілітарної лірики, однак приблизно 1916 року ці настрої перейшли «від ілюзій до розчарування і злоби» (Bergonzi, 2010, с. 8). На противагу цій тенденції українська мілітарна поезія зберігає оптимістичний пафос, незважаючи на поразку УНР у національно-визвольних змаганнях. Наприклад, в О. Теліги оптимізм, «надщоденна межа» передана в призмі проблеми спадкоємництва боротьби: «*І ніти по слідах ваших скошених кроків / Рвучко тягнуться сотні окрилених ніг*» (Стиллет і стилос, 2021, с. 142).

Зарубіжні літературознавці також здійснювали спробу осмислення антоніма до цього поняття – «активного страждання»

як боротьби проти «дійсності, якою вона є» (Allison, 2006, с. 210). За нашим припущенням, ця концепція органічно розкрита в поетів «Празької школи» через проблему жертви й жертвності, а також проблематику сприйняття смерті. Отже, образ українського мілітарного героя – воюючого, «майстра двосічного меча» – стає полярним до того, який був витворений митцями «втраченого покоління». Ідейно він ближчий до «трагічного оптимізму» Д. Донцова й «мотиву страстотерпництва», досліджуваного Т. Рязанцевою. Крізь образ мілітарного героя поезій О. Ольжича трансльовано готовність жертви, страждань і смерті: «*В ім'я її прийняти мужньо муки / І в грізні дні залізної розплати / В шинелі сірій вмерти від гранати*» («Присвята» (Стилет і стилос, 2021, с. 12). В образі мілітарного героя митці інтерпретують «смерть як перемогу» (Рязанцева, 2020, с. 33) у духовній боротьбі зі злом: «*Це поглина безодню смерти / Безодня звитяжна життя*» (Л. Мосендз, «Мій шпиталь» (Стилет і стилос, 2021, с. 186). У поезіях Л. Мосендза, представлених в антології, прийняття смерті – частий мотив, пов'язаний з образом мілітарного героя: «*Він випив келих завзяття / Від вінця аж до дна*» (Стилет і стилос, 2021, с. 189); проблема життя і смерті вирішується через посередництво цього образу саме в душі трагічного оптимізму.

Висновки. Проаналізувавши літературознавчу рецепцію «Празької школи», ми дійшли висновку про дискусійність питання цілісності цієї мистецької групи. Відтак видається слухним говорити саме про типологічну єдність мистецьких доробків Ю. Дарагана, Є. Маланюка, Л. Мосендза, О. Ольжича, О. Теліги, зокрема у висвітленні образу мілітарного героя. Аналіз конкретних поезій дає підстави для типології рис мілітарного героя. Серед них найбільш частотною, на наш погляд, виявляється риса воюючого. Усвідомлення мілітарного героя саме як воїна та трансляція через нього проблематики героїзації бою й апологетизації війни яскраво відображені у віршах «Долини падають і туляться до ніг...», «О Україно...», «Деся ти ходиш, діво невпинна...»

О. Ольжича, «Вечірня пісня» О. Теліги. У представлених в антології «Стилет і стилос» поезіях Є. Маланюка ця риса поєднана з рисами аристократа й державника («Біографія», «Уривок з поеми», «Варязька баллада»). Водночас у поезіях Ю. Дарагана («Ти снівсь колись прапашуру моєму...», «То я та вітер в дикім полі...») і Л. Мосендза («*Romana militans*») аристократизм мілітарного героя тяжіє до ознак лицаря, стаючи у такий спосіб вираженням проблем національної пам'яті та історичного досвіду. У цих поезіях спостерігаємо й висвітлення екзистенційного конфлікту, зокрема прийняття страждань і смерті («Мій шпиталь» «У сні, під киреєю віку» Л. Мосендза, «Давнім трупком, терпкістю Каяли...» О. Ольжича). Цікавим видається втілення рис лицаря у віршах О. Теліги («Мужчинам», «Вечірня пісня», «Відповідь»), оскільки вони притаманні не лише маскулітним, а й фемінітним персонажам. Риса мілітарного героя як «архітекта недосяжних надщоденних меж» видається нам більш розмитою, однак вона інтонаційно близька до концепції «трагічного оптимізму». У «пражан» ця риса не існує окремо, а корелює з іншими (наприклад, у Є. Маланюка – з провідною для його мілітарного героя рисою державника). Мілітарний герой органічно виростає на тлі особистого досвіду представників літератури в еміграції. Через нього активно постулюють життєствердний пафос війни і раде прийняття страждань і смерті. Ці втілення докорінно суперечать єйтівській концепції «пасивного страждання», на якій, на думку критика, постає антивоєнна за своєю природою європейська лірика міжвоєнного періоду.

Перспектива дослідження. З огляду на зазначене, перспективу дослідження вбачаємо у компаративному вивченні творчості митців «Празької школи» і представників «втраченого покоління», а також ірландських поетів – борців за незалежність в Ірландії у 20-і роки ХХ століття для розуміння місця й специфіки українського мілітарного героя в європейській літературі першої половини ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

- Баган О.** Вісниківство як феномен націоналізму в культурі. URL: <http://ukrpohliad.org/blogs/visnykivstvo-yak-fenomen-natsionalizmu-v-kulturi.html> (дата звернення: 07.10.2022).
- Донцов Д.** Дві літератури нашої доби. Торонто, 1958. 296 с.
- Захарчук І.** Війна і слово (Мілітарна парадигма літератури соціалістичного реалізму) : монографія. Луцьк : Твердиня, 2008. 406 с.
- Льницький М. М.** Від «Молодої Музи» до «Празької школи». Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 1995. 318 с.
- Просалова В. А.** Текст у світі текстів Празької літературної школи : монографія. Донецьк : Східний видавничий дім, 2004. 344 с.
- Рязанцева Т.** Дискурс війни в поезії Олекси Стефановича. *Слово і Час*. 2020. №1. С. 29–39.
- Стилєт і стилос. Українська мілітарна поезія / упор. О. Андрієвський. Київ : Стилєт і стилос. 232 с.
- Allison J.** War, Passive Suffering, and the Poet. *The Sewanee Review*. 2006. Vol. 113, № 2. P. 207–219.
- Bergonzi B.** The Problem of War poetry. The Byron Centre for the Study of Literature and Social Change School of English Studies, University of Nottingham, 2010. 27 p.

REFERENCES

- Andriyevskiy, O.** (Ed.) (2021). *Stylet i stylos. Ukrayins'ka militarna poeziya [Stylet and Stylus. Ukrainian Military Poetry]*. Kyiv: Stylet i stylos [in Ukrainian].
- Allison, J.** (2006). War, Passive Suffering, and the Poet. *The Sewanee Review*, 2 (Vol. 113), (pp. 207–219) [in English].
- Bagan, O.** (2020). *Visnykivstvo yak fenomen natsionalizmu v kulturi [Visnykivstvo as the Phenomenon of Nationalism in Culture]*. Retrieved October, 7, 2022 from <http://ukrpohliad.org/blogs/visnykivstvo-yak-fenomen-natsionalizmu-v-kulturi.html> [in Ukrainian].
- Bergonzi, B.** (2010). *The Problem of War Poetry*. The Byron Centre for the Study of Literature and Social Change School of English Studies, University of Nottingham [in English].
- Dontsov, D.** (1958). *Dvi literaturny nashoyi doby [The Two Literatures of Our Epoch]*. Toronto [in Ukrainian].
- П'nytsky, M.** (1995). *Vid «Molodoyi Muzy» do «Praz'koyi shkoly» [From «Young Muse» to «Prague Group»]*. Lviv: Instytut ukrayinoznnavstva im. I. Krypyakevycha [in Ukrainian]
- Prosalova, V.** (2005). *Tekst u sviti tekstiv Praz'koyi literaturnoyi shkoly [Tekst in the World of Texts of the Prague Literature Group]*. Donetsk: Shidny vydavnychy dim [in Ukrainian]
- Ryazantseva, T.** (2020). *Dyskurs viyny v poeziyi Oleksy Stefanovycha [Discourse of War in Poetry by Oleksa Stefanovych]*. *Slovo i Chas [Word and Time]*, 1, 29–39 [in Ukrainian].
- Zaharchuk, I.** (2008). *Viyina i slovo (Militarna paradyhma literaturny sotsialistychnogo realizmu) [War and Word (Military Paradigm of the Literature of Social Realism)]*. Lutsk: Tverdnyya [in Ukrainian].